

TEXNOLOGIYA FANI O‘QITISHNING ISTIQBOLLARI**Davronova Nazira Abdulhamidovna**

Andijon viloyati Buloqboshi tumani 17-maktab Texnologiya fani o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada umumta’lim maktablarida texnologiya fanini o‘qitishning mazmuni, ahamiyati va istiqbollari tahlil qilinadi. Texnologiya fani o‘quvchilarda mehnatsevarlik, ijodiy fikrlash, texnik tafakkur va kasbiy yo‘nalganlikni shakllantirishga xizmat qilishi ilmiy asosda yoritilgan. Maqolada o‘g‘il va qiz bolalarga mo‘ljallangan ta’lim yo‘nalishlari, ularning psixologik va fiziologik xususiyatlarini inobatga olgan holda tabaqalashtirilgan yondashuvlar keltiriladi.

Kalit so‘zlar: texnologiya fani, maktab ta’limi, o‘qitish metodikasi, o‘g‘il va qiz bolalar, gender tenglik, STEAM ta’lim, raqamli texnologiyalar, robototexnika, ijodiy tafakkur, kasbga yo‘naltirish, innovatsion yondashuv, ta’limning istiqbollari.

Kirish

XXI asr ta’lim tizimi o‘quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirish, uni mehnatga, kasbga yo‘naltirish va zamonaviy texnologiyalarni o‘zlashtirishga tayyorlashni asosiy maqsad qilib qo‘ymoqda. Shu jihatdan, texnologiya fani maktab ta’limida eng dolzarb va amaliy yo‘nalishlardan biri sifatida e’tirof etiladi. Mazkur fan o‘quvchilarning ijodkorlik salohiyati, amaliy ko‘nikmalari, mehnatsevarlik fazilatlarini shakllantirishda beqiyos o‘rin tutadi.

Texnologiya fani orqali o‘g‘il bolalar va qiz bolalar o‘z qiziqishlari hamda moyilliklariga qarab turli yo‘nalishlarda bilim olishadi. Bu fan ularni nafaqat amaliyotga tayyorlaydi, balki kelajakda tanlaydigan kasbiga yo‘naltiradi. Shu bois, texnologiya ta’limi mamlakatda inson kapitalini rivojlantirish, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, raqamli iqtisodiyotga tayyor kadrlar tayyorlashda muhim zamin yaratadi.

Bugungi kunda O‘zbekiston Respublikasida ta’lim sohasini modernizatsiya qilish, innovatsion va raqamli texnologiyalarni o‘quv jarayoniga joriy etish bo‘yicha keng qamrovli islohotlar olib borilmoqda. Shu jarayonlarda texnologiya fani mazmunan yangilanib, faqat an’anaviy mehnat ta’limidan iborat emas, balki STEAM-ta’lim, raqamli texnologiyalar, robototexnika, 3D modellashtirish kabi yo‘nalishlar bilan boyitilmoqda.

Maqolaning maqsadi — umumta'lim maktablarida texnologiya fanining hozirgi holati, uning o'g'il va qiz bolalarga alohida yo'nalishda o'tilishi, hamda kelgusidagi rivojlanish istiqbollarini ilmiy asosda tahlil qilishdan iboratdir.

Texnologiya fani – bu o'quvchilarga ishlab chiqarish, mehnat jarayonlari, materiallar bilan ishlash, texnik tafakkur va ijodkorlikni o'rgatuvchi o'quv predmeti bo'lib, u o'quvchilarda amaliy faoliyat madaniyatini shakllantiradi.

Fanning asosiy maqsadi — o'quvchilarda:

- mehnat madaniyatini tarbiyalash;
- texnik tafakkur va ixtirochilik qobiliyatini rivojlantirish;
- ijodkorlik va dizayn tafakkurini kuchaytirish;
- kasbga yo'nalganlikni shakllantirish;
- ekologik va estetik ongni rivojlantirish.

Texnologiya fanining o'ziga xos xususiyati shundaki, u o'quvchilarga nazariy bilim bilan bir qatorda amaliy tajriba beradi. Maktab sharoitida o'quvchilar turli materiallar — yog'och, metall, mato, qog'oz, tabiiy resurslar bilan ishlashni o'rganadilar. Bu jarayonda ular loyihalash, rejalashtirish, tahlil qilish, natijani baholash kabi ko'nikmalarni egallaydilar.

O'g'il va qiz bolalarning psixologik va fiziologik xususiyatlaridan kelib chiqib, texnologiya fanining mazmuni ularning qiziqishlariga moslashtirilgan.

O'g'il bolalar uchun:

- yog'och va metallga ishlov berish;
- elektr va mexanik qurilmalar bilan ishlash;
- robototexnika va elektronika asoslari;
- 3D modellash va texnik dizayn.

Qiz bolalar uchun:

- tikuvchilik va kiyim dizayni;
- pazandachilik;
- amaliy bezak san'ati;
- interyer dizayni va ekologik bezaklar yaratish.

Bu farqlash o'quvchilarning tabiiy moyilliklariga asoslanadi. Shu bilan birga, gender tenglik tamoyillariga ko'ra, har ikki guruhga ham boshqa yo'nalishlarni o'rganish imkoniyati berilishi zarur.

Zamonaviy ta'lim konsepsiyasida STEAM (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) yondashuvi texnologiya fanining mohiyatiga chuqur singib

bormoqda. Ushbu model o'quvchilarga bir vaqtning o'zida ilmiy, texnik, badiiy va matematik tafakkurni uyg'unlashtirib o'rganish imkonini beradi.

Masalan, robototexnika loyihasini yaratishda o'quvchi:

- fizika va matematika bilimini qo'llaydi,
- texnik yechimni ishlab chiqadi,
- dizayn orqali estetik shakl beradi,
- natijani texnologik tahlil qiladi.

Shunday qilib, texnologiya fani nafaqat mehnat ko'nikmasi, balki ijodiy muhandislik fikrini ham rivojlantiradi.

O'zbekiston umumta'lim maktablarida texnologiya fani 1–11-sinflarda bosqichma-bosqich o'tiladi. Dasturlar yosh xususiyatlariga moslashtirilgan: boshlang'ich sinflarda — oddiy mehnat va materiallar bilan tanishish, o'rta sinflarda — amaliy ishlov berish, yuqori sinflarda esa — kasbiy yo'nalish asoslari o'qitiladi.

Shu bilan birga, ayrim muammolar ham mavjud:

- texnologiya xonalarining yetarli darajada jihozlanmaganligi;
- o'qituvchilarning zamonaviy metodika bo'yicha malaka yetishmasligi;
- qiz bolalar uchun ustaxonalar va materiallar kamligi;
- o'quvchilar ijodiy loyihalarini namoyish etish imkoniyatining torligi.

Ushbu muammolarni hal qilish texnologiya ta'limining istiqbolini belgilaydi.

Texnologiya fani o'qituvchisi — faqat mehnat darsini o'tkazuvchi emas, balki o'quvchini ijodiy fikrlashga, muammoli vaziyatlarni yechishga, loyihalashga o'rgatuvchi shaxsdir. U quyidagi yondashuvlardan foydalanadi:

- loyiha asosida o'qitish (Project-based learning);
- muammoli ta'lim;
- amaliy mashg'ulot va laboratoriya ishlari;
- raqamli platformalardan foydalanish.

Malakali o'qituvchi o'quvchilarning yosh, jinsiy va individual xususiyatlarini hisobga olib, har bir mashg'ulotni hayot bilan bog'laydi.

Kelgusida texnologiya fanini o'qitishda quyidagi yo'nalishlar ustuvor bo'ladi:

1. Raqamli laboratoriyalar va virtual tajribalar.

Maktablarda 3D modellashtirish, simulyatorlar va interaktiv platformalar orqali amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish.

2. Robototexnika va kodlash.

O'quvchilarga Arduino, Lego Mindstorms, Micro:bit asosida dasturlash va mexanik tizimlarni o'rgatish.

3. Yashil texnologiyalar va ekologik dizayn.

Energiya tejovchi qurilmalar, qayta ishlash loyihalari, chiqindisiz ishlab chiqarish konsepsiyasini kiritish.

4. Qiz bolalar uchun texnik yo‘nalishlarni kengaytirish.

Gender tenglik asosida qizlarga ham robototexnika, elektronika va dasturlash asoslarini o‘qitish.

Texnologiya ta’limi faqat nazariy emas, balki hayotga yaqin, amaliy mashg‘ulotlarga asoslangan bo‘lishi kerak. O‘quvchilar uchun:

- “Yosh ixtirochi” ko‘rik-tanlovlari,
- “Kasb tanlash haftaligi”,
- “Mini startap loyihalar” kabi tadbirlar o‘tkazish,
- ishlab chiqarish korxonalarini va kasb-hunar maktablariga amaliy safarlar tashkil etish tavsiya etiladi.

Bu nafaqat motivatsiyani oshiradi, balki o‘quvchilarni real hayotga tayyorlaydi.

Texnologiya fani o‘qitilishida o‘g‘il va qiz bolalarga teng sharoit yaratish bugungi ta’lim siyosatining asosiy yo‘nalishidir. Endilikda qiz bolalar faqat tikuvchilik yoki pazandachilik bilan cheklanib qolmasdan, texnik yo‘nalishlarga ham jalb etilmoqda. Shu bilan birga, o‘g‘il bolalarga ham dizayn va ijodiy yo‘nalishlarda faol bo‘lish uchun imkon berilmoqda.

Bu o‘zgarish ijtimoiy stereotiplarni yengib o‘tish, har bir o‘quvchining iste’dodini ochish uchun katta ahamiyatga ega.

1. O‘quv dasturlarini modernizatsiya qilish.

Texnologiya fanining mazmunini raqamli ko‘nikmalar, robototexnika, dizayn va muhandislik yo‘nalishlari bilan boyitish.

2. Material-texnik bazani kuchaytirish.

Har bir maktabda texnologiya ustaxonalari, zamonaviy asbob-uskunalar, kompyuterlar bilan ta’minlash.

3. Kadrlar malakasini oshirish.

O‘qituvchilar uchun STEAM va innovatsion metodlar bo‘yicha muntazam treninglar tashkil etish.

4. Integratsiyalashgan loyihalar.

Texnologiya fanini boshqa fanlar bilan (fizika, biologiya, matematika, san’at) integratsiya qilish.

5. O‘quvchilarni startap va tadbirkorlikka yo‘naltirish.

Texnologiya darslari orqali biznes g'oyalar, loyiha boshqaruvi, marketing asoslarini o'rgatish.

Xulosa

Texnologiya fani o'quvchilarning ijodiy, texnik va kasbiy tafakkurini rivojlantirishda o'ziga xos o'rin tutadi. U nafaqat mehnatni o'rgatadi, balki o'quvchini hayotiy muammolarni yechishga, mustaqil qaror qabul qilishga o'rgatadi.

Kelajakda texnologiya ta'limining istiqbollari — bu raqamli texnologiyalar, STEAM ta'lim, gender tenglik, ekologik dizayn va startap madaniyatini uyg'unlashtirish orqali har bir o'quvchining qobiliyatini yuzaga chiqarishdir.

Texnologiya fanining mazmunini yangilash va uni zamon talablariga moslashtirish orqali biz yosh avlodni nafaqat bilimli, balki amaliyotchi, ixtirochi va mas'uliyatli insonlar sifatida tarbiyalaymiz.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ta'lim tizimini raqamlashtirish to'g'risida"gi PQ-4937-sonli qarori. – Toshkent, 2021.
2. "Umumta'lim maktablarida texnologiya fani dasturi". – Toshkent: Xalq ta'limi vazirligi, 2022.
3. Jo'rayev A. "Mehnat ta'limi va texnologiya o'qitish metodikasi". – Samarqand, 2020.
4. Qosimova N., Rashidov B. "Zamonaviy texnologiyalar asosida kasbiy ta'limni rivojlantirish". – Toshkent, 2023.